

3. SOCIAAL- ECONOMISCH

Honduras is het armste en minst ontwikkelde land van Centraal-Amerika. De economie drijft voornamelijk op de landbouw en de hiermee samenhangende industrie. De belangrijkste activiteiten zijn akkerbouw, veeteelt, bosbouw en visserij. De mijnbouw en industrie zijn van relatief weinig belang. Veel bedrijven zijn in Noord-Amerikaanse handen.

De uitvoer bestaat voor ruim 70% uit landbouwproducten, waarvan vooral de prijsschommelingen van koffie en bananen het land steeds weer voor grote financieringsproblemen stellen. In de industriële productie zijn enkel sigaren, zeep, textiel en houten voorwerpen van belang. Ook de uitvoer van lood en zink stijgt.

Van de Centraal-Amerikaanse landen heeft Honduras de minst ontwikkelde industrie. De laatste jaren is de dienstensector groeiende - handel, transport, toerisme - maar vooral de informele sector groeit het snelst door de toestroom van mensen van het platteland naar de steden.

Honduras kampt bovendien met een grote schuldenlast. In 2003 bedroeg de externe schuld 5,2 miljard USD, ongeveer 90% van het bruto binnenlands product (BBP).

In juli 2001 werd Honduras toegelaten tot het 'Highly

Indebted Poor Country' - initiatief, wat zorgde voor een internationale erkenning van het macro - economische, structurele en sociale beleid van Honduras.

In de jaren negentig was precies deze schuldenberg het voorwendsel waarmee het IMF de zgn .structurele aanpassingsprogramma' s aan het land werden opgedrongen. De Hondurese presidenten zijn dermate goede leerlingen inde IMF-doctrine dat de armoede onder de bevolking desastreus toenam. Het gevoerde exportbeleid verslechtert de voedselsituatie in het land steeds verder . De beste grond wordt gebruikt voor export gerichte landbouw en wordt dus onttrokken aan de productie van mais, bonen en rijst: het basisvoedsel in Centraal-Amerika.

De orkaan Mitch heeft Honduras economisch zwaar getroffen. De landbouwgronden werden ernstig beschadigd alsook de totale economische infrastructuur, in het bijzonder het wegennetwerk, leden onder de verwoestingen die de orkaan aanrichtte. Na deze natuurramp daalde de economische groei tot 2.5% in 1998 en in 1999 was dit cijfer zelfs negatief. Door de export van landbouwproducten, voornamelijk koffie en bananen, de maquilas (assemblagefabrieken) en het groeiende toerisme, slaagde Honduras erin de economische groei in 2000 terug te laten stijgen tot 4.8%.

LANDBOUW EN 'INFORMELE SECTOR'

Een van de grootste problemen in de landbouw is de extreem ongelijke verdeling van de grond: slechts 660 grootgrondbezitters bezitten 27% van de landbouwgrond, terwijl 120.000 kleine boeren (67% van de agrarische bevolking) over slechts 12% van de landbouwgrond beschikken (cijfers 1998).

Het land, dat lange tijd zelfvoorzienend was, moet nu basisgranen invoeren. Ondanks een officiële verhoging van het minimumloon zijn de reële inkomsten van de mensen gedaald door de enorme en voortdurende prijsstijgingen. Die worden vooral veroorzaakt door het loslaten van de prijscontrole op basisproducten, de (meer dan) verdubbeling van de tarieven van openbaar vervoer, stijging van woonlasten en energieprijzen.

Ondanks alle pogingen de productie van andere landbouwgewassen te verhogen, blijven bananen en koffie voor de meeste inkomsten uit export zorgen. Daarnaast spelen de export van kreeft en garnalen, vlees, suiker, meloen, ananas en palmolie een groeiende rol.

Het gevolg is dat 70 % van de Hondurese bevolking in rmoede leeft en de helft van de bevolking zelfs in extreme armoede. Het voortdurende grootgrondbezit gecombineerd

met een zwakke industriële ontwikkeling zorgt ervoor dat velen het platteland ontvluchten maar in de steden geen werk vinden. Ze proberen dan meestal met de ambulante verkoop van één of ander product (voedingswaren, sigaretten, kranten, prularia en gadgets, ...) of diensten (schoenzorg, formulierbehandeling, straatanimatie, carwash, ...) in het levensonderhoud te voorzien. Ook minderjarige kinderen worden hierbij noodgedwongen ingezet. Men noemt dit dagelijks toenemend leger

verpauperde 'zelfstandigen' de 'informele sector'.

DE 'MAQUILA'S' OF BELASTINGVRIJE INDUSTRIEZONES

De textielassemblage-industrie in de "maquila's draagt nu al voor 15 % bij aan de uitvoer. Voor het land vormt ze echter nauwelijks een bron van inkomsten, omdat deze bedrijven enkel huur, energie en water afnemen. Wel van belang is de werkgelegenheid die ze bieden, omdat de naaiteliërs bijzonder arbeidsintensief zijn. De werk-omstandigheden en lonen zijn echter zeer bedroevend en de misbruiken t.o.v. de meisjes legio. Intussen begint een syndicale beweging stilaan vorm te krijgen. De maquila heeft de bananensector verdrongen als grootste werkgever, zeker toen na de

¹ Vrij naar: Encarta 98 Encyclopedie Winkler Prins Editie , op.cit.

ramp die de orkaan Mitch in Honduras aanrichtte, slecht een derde van de bananenplantages opnieuw werd opgestart.

Anderen, die iets meer middelen en relaties hebben, immigreren via Guatemala en Mexico illegaal in de VS, van waar ze hun familie in Honduras geld trachten op te sturen. In sommige wijken zijn meer dan de helft van de jonge mannen als 'mojado' (lett.: natterik, door het oversteken van de Rio Negro tussen Mexico en de VS) uitgeweken naar het 'beloofde land'.

ARMOEDE OF MISERIE ?

Meer dan 70% van de Hondurese bevolking leeft onder de armoedegrens. In de landelijke zones zijn de cijfers nog hoger. Daar leeft 81.7% van de mensen in armoede en 66% in extreme armoede. Bijna één op vier overleeft met minder dan 1 USD per dag!

Naast de erg lage inkomens, is de ongelijke verdeling een grote oorzaak van de armoede. 20% van de armste bevolking heeft 4.3% van het inkomen, terwijl de 20% rijkste bevolking 59.3% bezit! 71% van de economisch actieve bevolking werkt in de informele (dus zwarte) sector van de economie, waar de inkomens lager zijn. Deze situatie komt uit lage kwalificatie van de werkkrachten van het land en de beperkte mogelijkheden die deze personen hebben om vast en winstgevend werk te verkrijgen.

In de lijst van de HDI (gezondheidsindex UNO) staat Honduras op de 116de plaats tussen 175 landen¹, met een HDI van 0.667 (in 2003, dit is een lichte vooruitgang in vergelijking met 1998)

De verbeterde gezondheidszorg is te zien aan de levensverwachting, die gestegen is van 54 jaar in de jaren 70 tot 69 jaar in 2003. Toch heeft nog 30% van de bevolking moeilijke toegang tot gezondheidsdiensten. Van de kinderen onder vijf jaar is meer dan de helft ondervoed. Één op tien Hondurese kinderen jonger dan vijf jaar sterft aan te vermijden ziektes zoals polio, mazelen, en tetanus.

Een blijvend gezondheidsprobleem blijft ook dat van Aids/HIV. In Centraal-Amerika staat Honduras op nummer één wat het aantal Aids-patiënten betreft. Machismo en het taboe rond sex spelen hier een belangrijke rol.

MARA'S

Geweld in de grote steden neemt sterk toe, mede door de plattelandsvlucht en de steeds aanhoudende armoede. De blijvende sociale ongelijkheid werkt dit in de hand. Een typisch probleem is de aanwezigheid van jeugdbendes, de mara's genaamd. De grootste en bekendste bendes zijn de Mara Salvatrucha en de Mara Dieciocho. De bendes zijn overgekomen van Los Angeles. Vele illegale migranten die daar verbleven

¹ Vrij naar: ESCUELA UNIVERSITARIA DE TRABAJO SOCIAL DE GIJÓN, Conociendo a la infancia que vive en la calle. Gijón, 2004

vormden de subgroepen, tot ze het land werden uitgezet of vrijwillig naar hun geboorteland terugkeerden. Honduras telt een 40.000 tal maraleden die vooral door de schrijnende armoede en hoge werkloosheidscijfers steeds actiever worden. Ook in buurlanden Guatemala, El Salvador en in mindere mate Nicaragua worden de criminele bendes gevreesd.

De bendes houden zich vooral bezig met diefstal en overvallen om zo hun dure levenswijze en druggebruik te kunnen bekostigen. Daarnaast moorden ze niet enkel rivaliserende benedeleden uit, maar ook opstandige of ex – leden. Ze zouden verantwoordelijk zijn voor twee derde van alle moorden in het land.¹

Uit de bende gaan, kan enkel door practiserend gelovig te worden. De bendecultuur baadt in een magisch – religieuze aura en daardoor bestaat er tussen de benedeleden vaak veel respect tegenover geloofsbelijdenis. Daarom krijgen de leden die uit de bende willen om lid te worden van de katholieke of evangelische kerk meestal toestemming van de groep. Blijkt later dat ze dit enkel als excuus gebruikten, worden ze alsnog opgezocht en vermoord²

Honduras is het enige land dat een wettelijke regeling heeft met betrekking tot het bestrijden van de mara's. De mano dura aanpak (harde hand) werd rond 2003 gelanceerd, vooral om het geweld van de jeugdbendes in te perken. De anti mara wet stelt dat vermoedelijke leden op basis van hun kleding en/of tatoeages kunnen worden gearresteerd, zonder dat ze daarvoor een delict moeten plegen.³ Door de zero tolerance wordt opgetreden tegen elke vorm van zelfs de geringste criminaliteit. Het draait allemaal om het herstel van orde en gezag en het terugdringen van geweld. Jammer genoeg passen preventie en sociale programma's niet in deze aanpak. De nultolerantiepolitiek is er niet in geslaagd het moorden en de criminaliteit te doen dalen. Doordat men zo hard gaat optreden tegen geweld, verliest men de oorzaken als armoede, ongelijkheid en werkloosheid uit het oog. De economische en sociale ongelijkheid en het ontbreken van een sociaal vangnet staan in rechtstreeks verband met de toename van de criminaliteit. Het voorlopige resultaat van de mano dura – aanpak lijkt een inperking van de burgerrechten te zijn die enkel de zwaksten van de samenleving treft.

¹ Vertaald uit: RIVAS, S., Compendio de Experiencias de las instituciones Afiliadas a la Red COIPRODEN sobre el abordaje de la Violencia en Contra de los Niños, Niñas y Adolescentes. 2005, blz. 32.

² Vrij naar: VAN TILT, S., Broeders in de misdaad. Knack, 22 maart 2006, blz. 105.

³ Vrij naar: WIKIPEDIA, Honduras. internet, 9 maart 2006.

ONDERWIJS

Het onderwijs is de laatste tien jaar verbeterd. Verplicht en gratis onderwijs voor kinderen tussen 7 en 13 jaar leidde tot een daling van het percentage analfabeten. Toch zijn er nog steeds belangrijke tekortkomingen. Door gebrek aan scholen, vooral op het platteland, de slechte kwaliteit van het onderwijs en doordat veel kinderen moeten meehelpen in het bijeenbrengen van het

gezinsinkomen, komt er van de leerplicht in vele gezinnen weinig terecht. Eén van de grote sociale problemen is dan ook het analfabetisme; meer dan 20 % van de bevolking en op het platteland zelfs meer dan de helft van de bevolking kan lezen noch schrijven.

Zowat de helft van de kinderen maakt de lagere school niet af. Ondervoeding en een slechte huiselijke situatie dragen bij aan absentie. In de basisscholen is er een gemiddelde van 36 leerlingen per leerkracht. Er is gebrek aan materialen en de didactiek bestaat vaak uit niets meer dan uit het hoofd leren en reproduceren van leerstof.

Van de kinderen die de basisschool afmaken stroomt een minderheid door naar een vorm van middelbaar onderwijs. Ook het middelbaar onderwijs heeft te kampen met slechte kwaliteit van het onderwijsmateriaal, onvoldoende scholing van de docenten en een verouderd lesaanbod. Iets meer dan 35 % van de leerlingen maken hun opleiding af. Van hen bereikt ongeveer 8 % een hogere opleiding. In Honduras bestaat één openbare universiteit met afdelingen in Tegucigalpa, San Pedro Sula en La Ceiba. Daarnaast bestaan 3 private universiteiten.

GODSDIENST

Honduras was - zoals de rest van Latijns Amerika- voor 99% katholiek, als gevolg van de Spaanse kolonisatie. Traditionele indiaanse religies zijn zo goed als vergeten, behalve dan enkele ceremonies die op enkele plaatsen op het platteland nog uitgevoerd worden, vaak dan nog als onderdeel van een katholieke praktijk. De grondwet verzekert weliswaar de vrijheid van godsdienst, maar de overgrote meerderheid kan zich vrijzinnigheid of een niet-christelijk geloofsopvatting nauwelijks voorstellen

De katholieke kerk in Honduras is altijd een van de armste en minst bemande geweest van Midden Amerika. Tot eind vorige eeuw kwamen veel priesters uit het buitenland. In tegenstelling tot de katholieke kerk in Guatemala, Nicaragua

Naast een beperkte groei van de traditionele protestantse kerken zijn sinds de jaren 80 vooral evangelische groeperingen sterk opgekomen, dit met geld uit de Verenigde Staten. Dat kwam er nadat een deel van de katholieke kerk zich in de jaren 1970- '80 ging inzetten voor het lot van de armen. Deze 'nieuwe' kerken prediken immers opnieuw berusting in het miserabel lot om zo de hemel te verdienen. Afhankelijk van de bron zouden zij reeds 20 a 30 % van de bevolking voor zich hebben gewonnen. Charismatische en spirituele groepen leggen de nadruk op de persoonlijke relatie van de mens met God. Individuele geloofsbeleving is de basis voor persoonlijke redding. Hun boodschap is hoofdzakelijk gebaseerd op enkele eenvoudige leefregels: geen drank, geen overspel en respect voor de wet... ; het naleven hiervan verzekert een plaats in het paradijs. Armoede en miserie zijn de straf voor een zondig leven. Door hun sterk wervende manier van aanpakken (feestelijke massabijeenkomsten, actieve inbreng van de deelnemers, gezang...) zijn ze enorm gegroeid

Deze sektes hebben een belangrijke reactionaire invloed op de politiek in Honduras. De meeste evangelisten geloven dat de sociale en economische problemen van Honduras het werk zijn van de duivel of de straf voor persoonlijke zondes van de Hondurezen. Daarnaast bestaat een zeer kleine groep van meer progressieve evangelisten die zich bezorgd maken over de sociale ongelijkheid. In veel wijken en dorpen vindt men nu naast de katholieke kerk of kapel één of meerdere tempels van deze sektes. Hierdoor is op lokaal vlak veel onenigheid gegroeid en zijn veel plaatselijk zelforganisaties van armen ten gronde gericht.